

Kuranda geçen “salat” sözcüğünün anlamına ilişkin bulgularımı paylaştığım yazılarıma devam ediyorum. Bu yazıda Ankebut suresinin 45. ayetini inceleyeceğim. İçerisinde salat sözcüğü geçen diğer ayetlerle ilgili inceleme notlarımı toplu bir şekilde “salat inceleme tablosu”nda bulabilirsiniz.

Bu yazıda “salatı ikame etmek” buyruğunu “namazı dosdoğru kılmak” olarak çevirince ve anlayınca bazı olguların havada kaldığını göstermeye çalışacağım. Lütfen ön yargısız bir şekilde bulgularımı siz de ayrıca inceleyiniz; sonuçlarınızı benimle paylaşırsanız memnun olurum.

Utlu mâ ûhiye ileyke mine-lkitâbi veakimi-ssalâ(te)(s) inne-ssalâte tenhâ ‘ani-lfahşâ-i velmunker(i)(k) velezikru(A)llâhi ekber(u)(k) va(A)llâhu ya’lemu mâ tasne’ûn(e)

Oku kitaptan ne vahyedildiyse sana ve SALATI AYAKTA TUT; şüphe yok ki SALAT, çirkin ve kötü şeylerden alıkoyar insanı ve elbette Allah’ı hatırlamak (zikir), pek büyük bir şeydir ve Allah, ne işlerseniz hepsini bilir.

Salat ile ilgili ayetleri okuduğumuzda bu eylemin genellikle “kitap” ile ilişkili olabileceğini önceki yazılarda görmüştük. Bu ayette de “kitaptan ne vahyedilseyse bunu “okumak (tilavet etmek) buyruğundan hemen sonra SALAT anılıyor. Burada dikkat edilmesi gereken birinci konu “oku” olarak çevrilen kelimenin “tilavet” kelimesi olması.

Tilavet nedir?

2:44 – İnsanlara iyiyi ve güzeli emredip de öz benliklerinizi unutuyor musunuz? Üstelik de Kitap’ı okuyup (tilavet) durmaktasınız. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?

2:121 Kendilerine Kitap’ı verdiklerimiz onu, okunuşunun (TLV) hakkını vererek okurlar. İşte onlar ona güvenirlere. Onu inkar edenlere gelince, onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir. Bu iki örnekten de gördüğümüz gibi “tilavet” ağızdan doğru ses bileşimini çıkararak okumak değil. Günümüzde “Kuran tilaveti” denildiğinde bir hocanın çıkıp Arapçasından makamlı olarak Kurani (etraftakiler anlasın veya anlamasın) seslendirmesi anlaşılıyor. Oysa ki Kuran tilavet kavramını “anlayarak, üzerine düşünerek okumak” anlamında kullanıyor.

İkame-i Salat

Kurani anlayarak ve üzerine düşünerek okumaktan hemen sonra gelen eylemin “ikame-i salat” olması gayet öğretici değil mi? Burada önceki yazılarımda da yazmış olduğum bir bulgu var: Akimus-salat’taki “akim” ayakta tutmak anlamına geliyor. Bunu herhangi bir Arapça uzmanına sorabilirsiniz...

Kitabı anlayarak okumaktan sonra gelen edimin bir şeyi ayakta tutmak olması vurgusu “okuduğun şeyin gereğini yapmak” edimini akıllara getiriyor. Ancak mevcut “namaz” tanımlarını kabul edersek bu tanım ile Kuranın “salatı ikame” vurgusu arasında bir boşluk göze çarpıyor... Çünkü mevcut namaz tanımlarının hepsi “ibadet, ritüel, dua etmek, tapınmak” kapsamında tanımlanıyor. Oysa ki, “salatı ikame” şimdiye kadar görüp yazdıklarıma göre hep “kitap” ile ilişkili tutulmuş bir “eylem”.

Esasında “namazı kılmak” ifadesindeki “kılmak” Türkçe bir sözcük ve “ikame etmek” anlamına yakın bir anlamı var: Yaratmak/oldurmak... Yani, bir şeyi KIL dediğimiz zaman esasında onu “oldur” , ayakta tut demiş oluyoruz. Yani biz Farslardan “namaz sözcüğü yerine Arapçadan “salat” sözcüğünü alsaydık ve “kılmak” fiilinin anlamı üzerine de biraz düşünseydik bize “salatı kıl” dediklerinde “salat kılınacak bir şey mi, nasıl yapacağım bunu” diye soracaktık. Tıpkı, mesela “salatı iç” denilseydi salatın içilecek bir şey olduğunu, “salatı ye” denilseydi salatın yenilecek bir şey olduğunu düşüneceğimiz gibi...

Peki “salat” sözcüğü için hiç bir dile başvurmasaydık da kendi dilimizdeki karşılığını arasaydık, bu karşılık ne olurdu?

Salat çirkin ve kötü şeylerden alıkoyar

Ankebut Suresi’nin 45. ayetinde salat ile ilgili çok önemli bir ipucu elde ediyoruz: Kötü şeylerden alıkoyması (NHY) . Ayette geçen “fahşa” ve “munker” kelimelerini daha fazla anladıkça derinliğin artacağından eminim fakat şimdilik “kötü şeyler” diye formülleştirmenin bir sakıncası olmasa gerek. Burada esas nokta “NHY” kelimesi.

3:104 Veltekun minkum ummetun yed’ûne ilâ-lhayri veye/murûne bilma’rûfi veyenhevne ‘ani-lmunkeri veulâ-ike humu-lmuflihûn(e)

İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten men eden (NHY) bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa eren onlardır.

Ayette “iyiliğe çağıran” bir toplumdaki bahsediyor. Demek ki “emretme” ve “men etme (NHY)” edimleri “çağırma”nın kapsamı içerisinde. Yani insanları zorlama, baskılama vb. eylemleri içermiyor.

Eğer burayı doğru anladıysam SALAT’ın kötü şeyleri NHY etmesi , bir şeyin yapılmaması yönündeki sürekli bir çağrıyı kastediyor. Salat size kötü olan şeyleri sürekli gösteriyor... Bir başka deyişle, “kötü olan şeyleri” fark etmek istiyorsak muhakkak SALAT yapacağız.

Örnek:

Şimdi size ben ayeti nasıl anladığımı bir örnek ile açıklayayım:

Kitabı oku-> (anladım, ne yapmam gerektiğini teorik düzeyde öğrendim) —> Teorik bilgilerin hayattaki karşılığını bul—> Sahaya çık, öğrendiklerini uygula, başkalarına aktar, öğrendiklerinin hep uygulanır olması için çalış, sistemler kur...

Senaryo 1 Adam sabah kalktı Namaz kılmaya başladı Namazda “36:21 Uyun sizden hiçbir ücret istemeyenlere ve onlardır doğru yolu bulanlar.” ayetini okudu (Ayetin Türkçe anlamını bilerek okudu, namaz eğer Allah ile iletişim, ona bağlılığını sunma vb. ritüeli ise kendisi için gelen bu mesajı neden bağlılığını sunmak veya Allahı zikretmek (hatırlamak) için okudu?) Namazı bitirdi. Namazı bitirdikten sonra eline “akıllı cep telefonunu aldı, cep telefonuna online mesajlaşma uygulamasını indirdi. Uygulamanın ÜCRETSİZ olmasına sevindi. Uygulamayı yükler yüklemes bir fotoğraf çekti. AKILLI cep telefonun çekilen fotoğrafın konum bilgilerini koordinat olarak tuttuğundan habersizdi. Arkadaşına çektiği fotoğrafı gönderdi. Aklına “36:21 Uyun sizden hiçbir ücret istemeyenlere ve onlardır doğru yolu bulanlar.” ayeti gelmedi. AKILLI TELEFONUNDAKİ ONLINE UYGULAMAYI aktif olarak kullanıyor. Her cuma “hayırlı cumalar” mesajı atmayı asla ihmal etmiyor.	Senaryo 2 Adam sabah kalktı Kitabı okumaya başladı Kitaptan “36:21 Uyun sizden hiçbir ücret istemeyenlere ve onlardır doğru yolu bulanlar.” ayetini okudu Ayette geçen “ücret” kelimesini tam anlamadı, ne kastedildiğini anlamak için ek bir kaç ayete daha baktı, ücretin “karşılık” anlamına geldiğini anladı ve okumasını SONUÇLANDIRDI. (Bakınız Cuma suresi 10. ayet es-salat KDY fiili ile birlikte geçiyor. SALAT “bir sonuca varılarak bitirilen bir eylem” Okumasını bitirdikten sonra eline “akıllı cep telefonunu aldı, cep telefonuna online mesajlaşma uygulamasını indirdi. Uygulamanın ÜCRETSİZ olduğunu öğrenince “acaba neden ücretsiz?” diye sorguladı. Milyonlarca kişinin kullandığı bu uygulama neden ücretsizdi? “36:21 Uyun sizden hiçbir KARŞILIK istemeyenlere ve onlardır doğru yolu bulanlar.” ayeti AKLINA GELDİ. Bu “ücretsiz” online mesaj uygulamasının neden ücretsiz olduğunu ve bir KARŞILIK bekleyip beklemediğini araştırmaya karar verdi. Ve bu tarz uygulamaların tamamının tüm kişisel verileri depoladığını ve bunları çeşitli yöntemlerle analiz edip, seçimleri dahi etkileyebilecek toplumsal olaylar için kullandığını öğrendi. Arkadaşları ile birlikte kişisel verileri toplayan yazılımlar ve uygulamaları inceliyorlar bu yönde etrafındakileri uyarıyorlar...
---	---

Not:

Beni okuyan çoğu insanın “vay sapığa bak, namazı inkar ediyor” diyeceğini duyar gibiyim. Hayır! Ben diyorum ki, eğer namaz belirli vakitlerde Allah ile iletişim kurmak, ona yakarmak yalvarmak vb. ise, bunun Kurandaki karşılığı ben “salatı ikame” ayetlerinde göremiyorum. Belki “namaz” olarak kastedilen ritüel başka ayetlerde söylendi, bunu birisi ispat ederse buna bir itirazım olamaz ancak, işte size içerisinde “salat ve salatı ikame” geçen ayetleri

bağlamları ile birlikte tek tek gösteriyorum...